

Імплементація гендерної складової до сучасної системи освіти як важливого інституту гендерної соціалізації особистості суголосна світовим стандартам утвердження демократії та відкриває шлях Україні до європейської та євроатлантичної інтеграції. За цих умов запити сучасного суспільства зумовлюють необхідність глибинної трансформації вітчизняної системи освіти, перегляду її моделі, аналізу цінностей, стрижневих цілей, функцій, якісного оновлення змісту та технологій навчальних і виховних впливів задля створення оптимальних умов для особистісного становлення і розвитку прийдешніх поколінь.

Особливого значення набуває питання формування гендерної культури учнівської та студентської молоді – головного людського ресурсу країни, від рівня розвитку якого залежатиме її існування й поступ як правової та демократичної держави. Завдяки локальним гендерним ініціативам в українському суспільстві утверджується ідея прав та свобод людини, що базується на принципах гідності та рівності, поваги і взаємоповаги в різних сферах, починаючи від сім'ї і родини й до відносин у суспільстві, політиці, економіці тощо.

В умовах сьогодення освіта виконує важливе соціальне замовлення суспільства щодо створення сприятливих психолого-педагогічних умов для психічного розвитку і особистісного становлення дитини, її навчання і виховання, соціальної адаптації, формування життєвої компетентності.

Педагоги як носії гендерної культури суспільства та особистих гендерних уявлень впливають на процес засвоєння, прийняття і відтворення дітьми та шкільною молоддю норм, правил поведінки, настанов відповідно до культурних уявлень про роль, становище й призначення чоловіка та жінки у суспільстві. Сучасний педагог повинен бути зорієнтованим на гуманістичну модель освіти, яка визначає пріоритетними цінностями в індивідуальному розвитку дитини свободу, відповідальність, рівність, віру, любов, повагу тощо. Стрижнем усіх змістових змін в освіті є визнання особистості дитини як самоцінності, рівність її у правах, свободах та обов'язках; сприйняття дитини суб'єктом культури і життя, упевненість у її можливостях та творчих

здібностях; емпатійне розуміння дитини, бачення її внутрішнього світу; відкрите, щире, довірливе спілкування з нею.

Гендерні стереотипи та упередження залишаються ще достатньо поширеними в середовищі вчителів обох статей. Констатовано статевотипізовані уявлення педагогів, нерівне ставлення до хлопчиків і дівчаток, що у більшості випадків несе у собі ризики упередженості чи навіть сексизму. Відтак, педагогічні колективи, переважно жіночі за складом, поглиблюють диференціацію соціально-психологічних вимог та очікувань стосовно статей. Більшість учителів залишаються невизначеними у власних гендерних орієнтаціях, не є переконаними в необхідності рівноправного розвитку дітей у всіх сферах соціального буття, сповідують ідеологію комплементарності чоловічих та жіночих ролей, а в ході уроків демонструють невербальні, вербальні та поведінкові прояви гендерних упереджень щодо учнів та учениць.

Важливим у протидії дискримінації за ознакою статі є використання освітянами гендерночутливої мови – усного чи письмового висловлення, позбавленого андроцентризму, сексизмів і будь-яких інших дискримінаційних форм і смислів. Оскільки існує взаємозумовленість мови і мислення, то не тільки ми висловлюємо своє бачення світу через мову, а й ті мовні засоби, які ми чуємо/читаємо/використовуємо, впливають на формування нашої картини світу, у тому числі на формування уявлень про те, що ми вважаємо правильним/неправильним, прийнятним/неприйнятним, можливим/неможливим.

Засадничими у конструюванні недискримінаційного освітнього середовища є: взаємозв'язок та взаємозумовленість соціально-педагогічних та психологічних процесів на суспільному та індивідуальному рівнях гендерного самовизначення учнівської молоді в егалітарних координатах; принципи гендерної просвіти: науковість, об'єктивність гендерних знань як головне підґрунтя розвінчування стереотипів; адекватність їх освоєння віковим можливостям дітей, підлітків та юнацтва; позитивізм і толерантність у ставленні до статей та міжстатевого спілкування; опора на власний життєвий

досвід індивіда, критичне осмислення засвоєних настанов щодо життя в статі; суб'єктна позиція як умова активізації гендерного самовизначення та саморефлексії в учбовому діалозі; подолання гендерних стереотипів та упереджень; рівноцінність «чоловічого» та «жіночого» у змісті дидактичного матеріалу, відмова від стратегії маргіналізації жіночого як меншовартісного.

Нормативна база:

1. Закони України:
 - «Про освіту»;
 - «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;
 - «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»;
2. Концепція Нової української школи;
3. «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті»;
4. Наказ МОН України від 10.09.2009 р. № 839 «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту»;
5. Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2021»